

Patrycja Głuch
ARFIDO Spółka z o.o
patrycja.gluch@arfido.com

Książkomat / Skrytkomat / Laptomat – wyższy wymiar otwartości

Streszczenie: Artykuł opisuje elektroniczne urządzenia kompatybilne z systemami bibliotecznymi, które w znacznym stopniu zwiększają dostępność usług bibliotecznych oraz poszerzają ofertę usługową bibliotek.

Słowa kluczowe: książkomat, skrytkomat, laptomat, biblioteka, RFID

W dobie nowoczesnych usług, które nie są ograniczone godzinami czy fizycznym dostępem, coraz więcej dziedzin życia korzysta ze zdobyczy technologicznych. Nikogo nie dziwią dziś bankomaty, kioski informacyjne czy samodzielne stanowiska odpraw na lotniskach. Na dobre zadomowiły się też paczkomaty, czyli urządzenia służące do całodobowego nadawania i odbioru przesyłek, a pojawiają się też pierwsze w pełni samoobsługowe sklepy.

Biblioteki od dawna starają się śledzić najnowsze trendy technologiczne, a zdobycze techniki wykorzystywać w swojej ofercie usługowej. Systemy samodzielnego wypożyczania książek czy trezory (wrzutnie) – automaty do zwrotu woluminów – wyznaczają standard usług w wielu bibliotekach. Coraz częściej możemy tam również skorzystać z książkomatów.

Fot.1. Książkomat firmy ARFIDO Sp. z o.o. zainstalowany w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tychach
Źródło: Książkomaty zintegrowane z systemem PROLIB rosną jak grzyby po deszczu. W: *Sygnity Business Solution* [online].
[Dostęp 06.03.2020]. Dostępny w: <https://sygnitysbs.pl/aktualnosci/ksiazkomaty-zintegrowane-z-system-prolib-rosna-jak-grzyby-po-deszczu>.

Czym właściwie jest książkomat? Każdemu, kto korzystał z paczkomatów wystarczy wspomnieć, że książkomat działa analogicznie: jest to urządzenie samoobsługowe, które w zautomatyzowany sposób pozwala na nadawanie i całodobowy odbiór książek. W tym jednak przypadku przesyłkę przekazują sobie tylko dwie strony: biblioteka i czytelnik. Cały proces jest bardzo prosty: zamówiona zdalnie za pomocą katalogu bibliotecznego książka jest przygotowywana dla czytelnika i umieszczana w jednej ze skrytek książkomatu. Użytkownik otrzymuje powiadomienie (sms lub email), że zamówiona pozycja została umieszczona w książkomacie i w dowolnym czasie może ją odebrać. Wystarczy zalogować się na urządzeniu przy pomocy karty biblioteczej.

Fot. 2. Wrzutnia firmy ARFIDO Sp. z o.o. przy książkomacie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tychach.

Źródło: Książkomat, wrzutnia i selfcheck. W: *Tychy.pl* [online]. Dostęp 06.03.2020. Dostępny w: <https://www.tychy.pl/2017/05/11/ksiazkomat-wrzutnia-selfcheck/>.

Usytuowanie książkomatu może być różne, zależy to od możliwości lokalowych biblioteki. Dobrym punktem są budynki bibliotek, w tym wiatrołapy lub inne wydzielone pomieszczenia z całodobowym zewnętrznym dostępem np. na kartę czipową. Książkomat może też stanąć poza budynkiem biblioteki – wówczas jest instalowane wolnostojące urządzenie w wersji zewnętrznej, a biblioteka, która ma mało zachęcającą lokalizację ma szansę dotrzeć z książką w miejsca często odwiedzane przez potencjalnych czytelników (oraz czytelników, którzy źle się czują w wypełnionych ludźmi miejscach publicznych, czytelników, którzy nie dysponują nadmiarem czasu, np. matki z małymi dziećmi, osoby daleko dojeżdżające do pracy). Jedna z bibliotek ulokowała na przykład swój książkomat na stacji kolejowej. Prowadzone są też przymiarki do umieszczania urządzeń w centrach handlowych. Jeśli zamówiona książka nie przypadnie czytelnikowi do gustu, możliwy jest natychmiastowy zwrot książki do którejś z wolnych skrytek w urządzeniu.

Obserwacje zachowań i potrzeb użytkowników bibliotek skutkowały tym, że zarządzane systemowo szafy skrytkowe zastosowano do jeszcze innych celów. W jednej z bibliotek publicznych w Niemczech zainstalowano skrytkomaty o różnej pojemności szafek z... przezroczystymi drzwicz-

kami. W skrytkach tych nie umieszcza się książek (choć oczywiście również takie może być ich przeznaczenie), ale gry planszowe, czytniki e-booków, gry elektroniczne itp. Na czym więc polega różnica między skrytkomatem a książkomatem? Otóż użytkownik podchodzi do urządzenia, w którym są umieszczone najróżniejsze przedmioty i dopiero w tym momencie decyduje, co chciałby wypożyczyć – zatem jest to funkcjonalność wolnego dostępu oraz spontanicznego wyboru – z tą różnicą, że to nie książki znajdują się za szklanymi drzwiczkami. Podobnie jak w wolnym dostępie nie ma w tym przypadku potrzeby uprzedniej rezerwacji. W katalogu bibliotecznym można natomiast odnaleźć informację – opisy zawartości skrytek. Zawartość wybranej skrytki jest zapisywana na koncie użytkownika w momencie jej otwarcia przy pomocy karty bibliotecznej.

Tego typu urządzenie funkcjonuje również przy udostępnianiu użytkownikom przedmiotów takich jak maszyny do szycia czy elektronarzędzia, a wypożyczenia obsługiwane są również przez bibliotekę publiczną.

Fot. 3. Skrytkomat firmy ARFIDO Sp. z o.o. zamontowany w Niemczech w Centralnej Bibliotece w Hamburgu
Źródło: Zentralbibliothek. W: Bucherhallen Hamburg [online]. [Dostęp 17.03.2020]. Dostępny w: <https://goo.gl/maps/wQXroywR8ekMXp6V8>.

Czy możliwy jest dalszy rozwój samoobsługowego systemu usług? Oczywiście, że tak. Coraz więcej bibliotek udostępnia czytniki e-booków, słuchawki, pendrive'y, a nawet tablety czy laptopy. Zasadą działania książkomatu z opcją obsługi wypożyczeń sprzętu elektronicznego jest połączenie funkcjonalności standardowego książkomatu ze skrytkomatem. Możemy wcześniej zamówić zarówno książkę, jak i laptop, ale możemy równie dobrze podejść do urządzenia i wypożyczyć potrzebny w danej chwili sprzęt elektroniczny bez wcześniejszej rezerwacji. Aby sprzęt, np. laptop, był gotowy do użycia, w schowkach przewidzianych do wypożyczeń sprzętu zainstalowane są gniazda zasilające oraz oświetlenie wnętrza otwartej skrytki w celu upewnienia się, że użytkownik nie zapo-

mniał zabrać przewodu czy zasilacza. Laptomat umożliwia również zwrot sprzętu. W celu zwiększenia poziomu bezpieczeństwa oraz uniknięcia pomyłek w systemie bibliotecznym rejestrowana jest informacja o wypełnieniu schowka. Jeżeli schowek pozostaje pusty, użytkownik jest powiadamiany, że laptop nie znajduje się w skrytce. Szczegółowe ustawienia powiadomień są zgodne z oczekiwaniami i możliwościami biblioteki.

Należy dodać, że o konfiguracji skrytek decydują bibliotekarze na podstawie analiz potrzeb czytelników, ale także możliwości biblioteki. Dzięki temu bibliotekarz określi przeznaczenie schowków wykorzystanych do obsługi zamówionych książek oraz do obsługi wypożyczeń sprzętu elektronicznego. Jest to ważne, gdyż nie zawsze możemy przed wprowadzeniem systemu samoobsługowego trafnie określić potrzeby czytelników. Urządzenia mogą być wykorzystywane całościowo do wypożyczeń książek, a kiedy zajdzie potrzeba, można zacząć obsługiwać wypożyczenia, np. laptopów, dowolnie zmniejszając lub zwiększając liczbę przeznaczonych dla nich skrytek.

Fot. 4. Połączenie funkcjonalności standardowego książkomatu ze skrytkomatem
Źródło: Archiwum firmy ARFIDO Sp. z o.o.

Jeśli liczba schowków okaże się zbyt mała w stosunku do zainteresowania użytkowników, można dołączyć dodatkowe moduły obsługiwane za pomocą tego samego ekranu sterującego. Takie sytuacje miały już miejsce w niektórych bibliotekach, których czytelnicy tak bardzo polubili odbieranie zamówień ze skrytek, że ich liczbę trzeba było podwoić.

Rosnąca popularność książkomatów w polskich bibliotekach (nie wspominając o zagranicznych) pokazuje, że technologia wspiera pracę bibliotekarzy i przybliża czytelnika w stronę książki. Nowinki technologiczne, opisane powyżej, umiejętnie wkomponowane w obsługę coraz bardziej wymagających użytkowników bibliotek, łamią stereotypy i pozwalają zyskać sympatię, a tym samym zdobywać coraz szersze grono chętnych do korzystania z zasobów bibliotecznych.

Warto podkreślić, że produkty/usługi firmy ARFIDO Sp. z o.o. współpracują z wszystkimi systemami bibliotecznymi (Prolib, Sowa, Aleph, PATRON, LIBRA 2000, MAK+, Koha, Virtua VTLS, Horizon, Symphony, LIBIS, Sierra).

Zapraszamy do zapoznania się z wybranymi artykułami nt. książkomatów w Polsce.

Biblioteki publiczne:

1. Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Wawer m.st. Warszawy
<https://wawernews.pl/techniczne-nowinki-biblioteczne-w-kulturotece-na-blekitnej/> (dostęp 08.03.2020)
2. Biblioteka Publiczna Gminy Grodzisk Mazowiecki
<https://grodzisk.pl/2019/12/ksiazkomat-czyli-calodobowa-biblioteka/> (dostęp 04.03.2020)
3. Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Ursynów m.st. Warszawy
<http://ursynow.pl/ksiazkomat-na-zielonym-ursynowie-juz-dziala/> (dostęp 04.03.2020)
4. Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach
<http://www.mbp.tychy.pl/p,213,wrzutnia-calodobowa-i-ksiazkomat> (dostęp 04.03.2020)
5. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie
<http://lustrbiblioteki.pl/2018/09/ksiazkomat-na-rajskiej/> (dostęp 04.03.2020)
6. Miejska Biblioteka Publiczna w Sosnowcu
<https://www.biblioteka.sosnowiec.pl/index.php/ksiazkomat> (dostęp 04.03.2020)
7. Miejska Biblioteka Publiczna w Gdyni. Biblioteka Śródmieście
<https://www.trojmiasto.pl/wiadomosci/Biblioteka-zamknieta-Ksiazkomat-pomoze-n131031.html> (dostęp 04.03.2020)

Biblioteki uczelniane:

1. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa Biblioteka w Nysie
<https://biblioteka.pwsz.nysa.pl/archiwum/731-urzadzenia-samoobslugowe> (dostęp 04.03.2020)
2. Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego
<https://www.facebook.com/BibliotekaUL/photos/a.10152901255659565/10157279145184565/?type=3&theater> (dostęp 04.03.2020)

Zapraszamy do kontaktu:

Producent Firma ARFIDO Sp. z o.o., ul. Szkolna 10A, 62-081 Chyby
tel. 604 448 595
e-mail: arfido@arfido.com